

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะ ศึกษาปัจจัยที่มีผลในการพัฒนาสำนักสาธารณะ และสร้างรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง โดยประยุกต์ใช้วิธีวิทยาแบบผสมผสาน (Multi-methodological Method) ได้แก่

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะ และสร้างรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ โดยใช้เทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนในเขตเมือง (Participatory Learning and Action / PLA) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาผลการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง

ขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง โดยมีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับสำนักสาธารณะของประชาชนและการพัฒนาสังคม และสรุปเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยความหมายของสำนักสาธารณะ สภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะ แนวทางและกลวิธีการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน

ขั้นที่ 2 การศึกษาชุมชนเป้าหมาย ทำการกำหนดชุมชนเป้าหมายและศึกษา โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนในเขตเมือง (Participatory Learning and Action / PLA) เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลทั้งในด้านกายภาพ ความเป็นมาของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วิถีการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้นำ ประวัติศาสตร์ สังคม การศึกษา เศรษฐกิจของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สภาพการทำงานร่วมกันและสภาพพฤติกรรมที่แสดงออกต่อประโยชน์ส่วนรวมหรือปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน

ขั้นที่ 3 สํารวจข้อมูลภาคสนาม เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะ โดยทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนึกสาธารณะ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนึกสาธารณะ แนวทางและกลวิธีการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนข้างต้น เพื่อนำมาสรุปเป็น สภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนึกสาธารณะ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนึกสาธารณะ รูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะซึ่งประกอบด้วยแนวทางและกลวิธี

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชน ในขั้นตอนนี้ เป็นการยกร่างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชน โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ยกร่างรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนตามที่ศึกษาไว้ใน ขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ แนวทาง และกลวิธี ซึ่งประกอบด้วยชุดของ กิจกรรมและวัตถุประสงค์ รวมทั้ง คู่มือการดำเนินกิจกรรม

ในขั้นนี้ ผู้วิจัยจะได้นำกิจกรรมและวัตถุประสงค์บางข้อที่ได้จากการยกร่าง ไปเริ่มลงมือ ดำเนินการจริงในชุมชนเป้าหมายเลย โดยคัดเลือกกิจกรรมที่เป็นลักษณะปกติธรรมดาที่ ดำเนินการกันอยู่แล้วมาปฏิบัติก่อน

ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะ โดยนำรูปแบบการพัฒนาสำนึก สาธารณะไปสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ในชุมชนเป้าหมาย เพื่อทำการปรับปรุงแนวทางและกลวิธีตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไป สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เห็น

ขั้นที่ 3 ปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชน เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

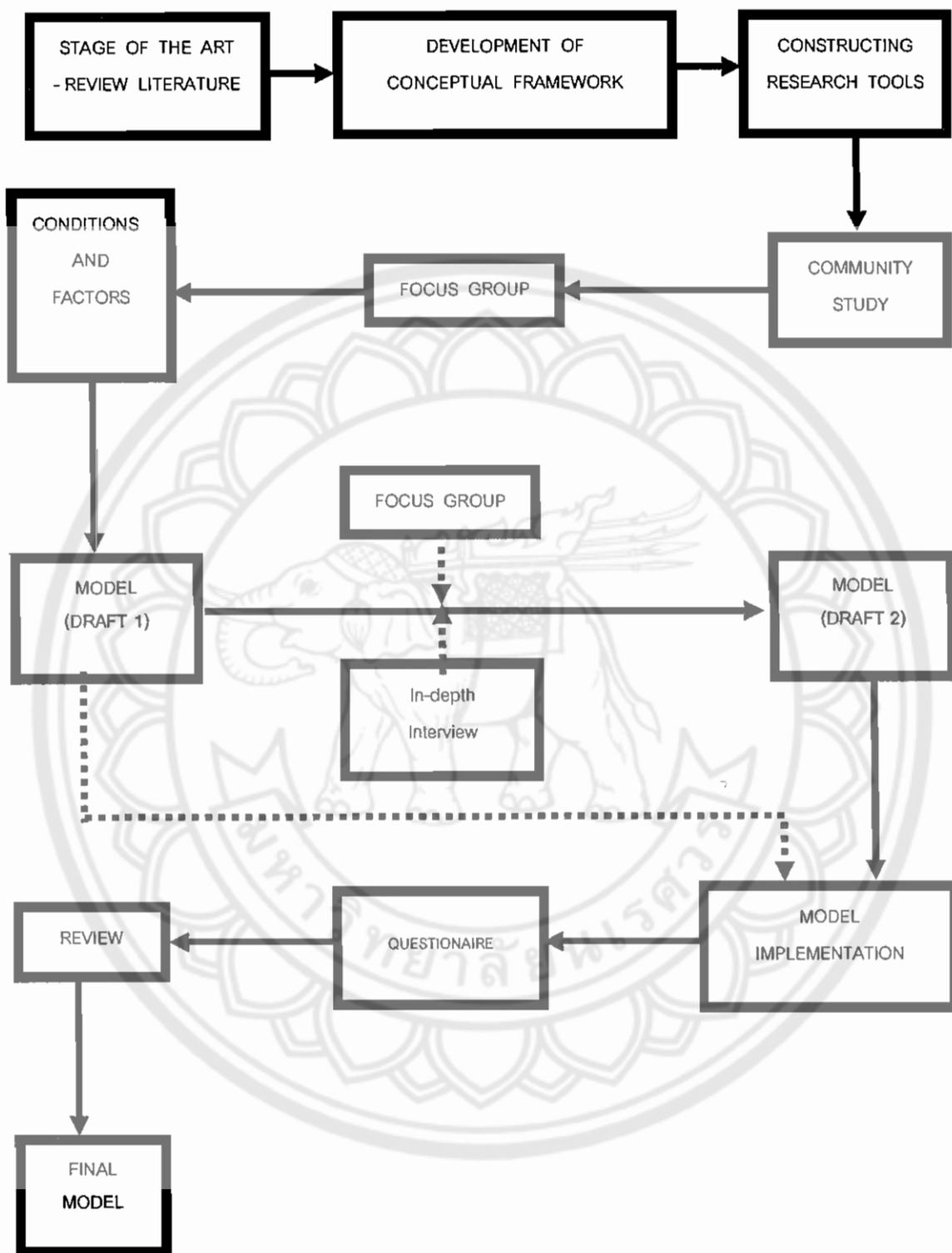
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ และการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ๔ มี 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 นำรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนไปทดลองใช้ (Model Implementation) กับประชาชนในชุมชนเป้าหมาย

ชั้นที่ 2 ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ทำการวัดผลเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในชุมชนเป้าหมายเพื่อดูลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกว่ามีสำนักสาธารณะในระดับใด อย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน ในขั้นตอนนี้เป็นการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน จากการทดลองใช้โดยการปรับปรุง สรุปและอภิปรายผล โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากทุกขั้นตอนมาทำการทบทวน วิเคราะห์ ปรับปรุงหาความสัมพันธ์ กำหนดขั้นตอน ลำดับความสำคัญ แล้วสรุปรายงานเป็นรูปแบบที่เป็นแนวทางและกลวิธี รวมทั้งคู่มือการดำเนินกิจกรรม ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด สามารถแสดงเป็นภาพ 17 ได้ ดังนี้

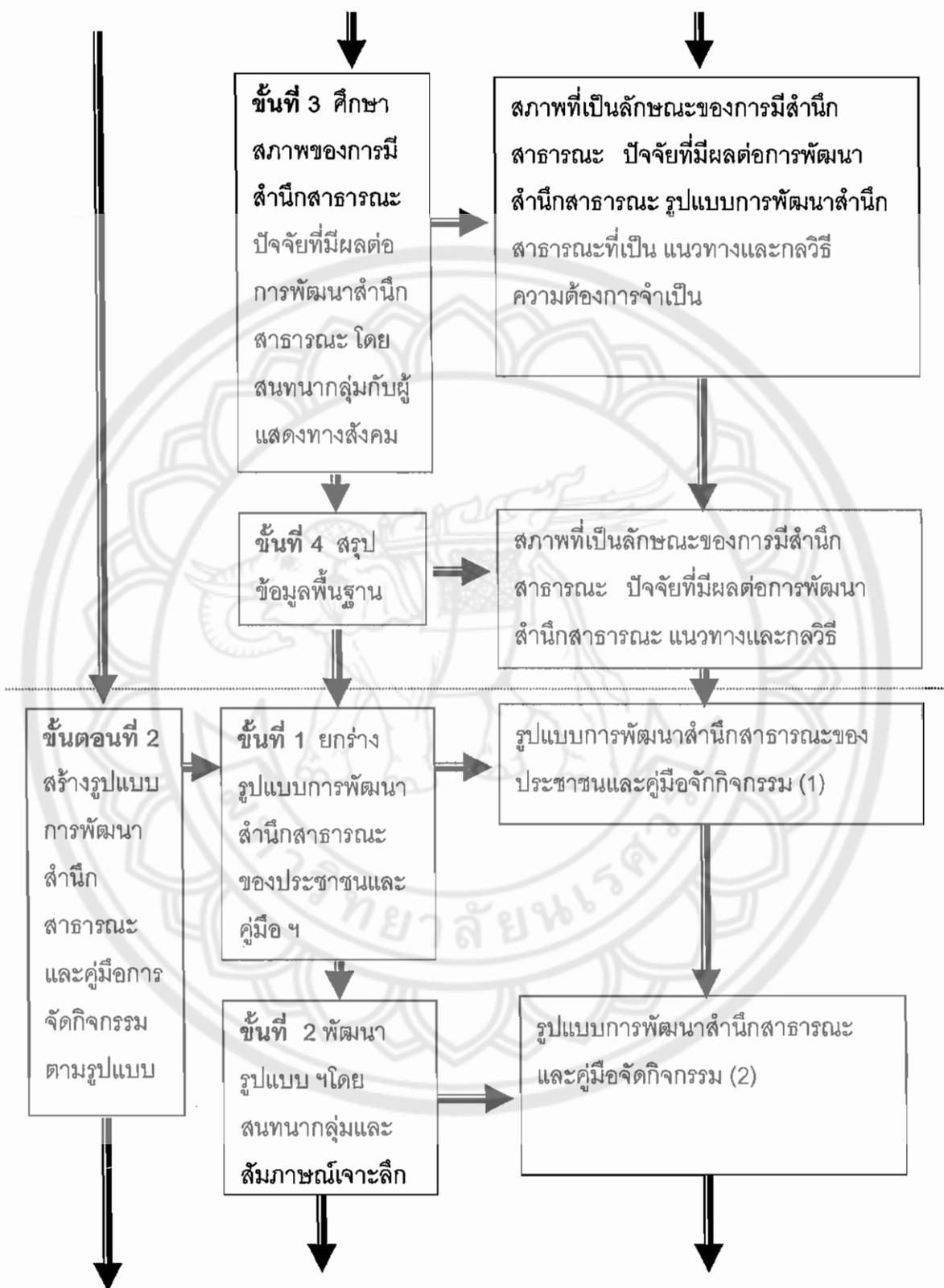

ภาพ 17 แสดงขั้นตอนการวิจัย

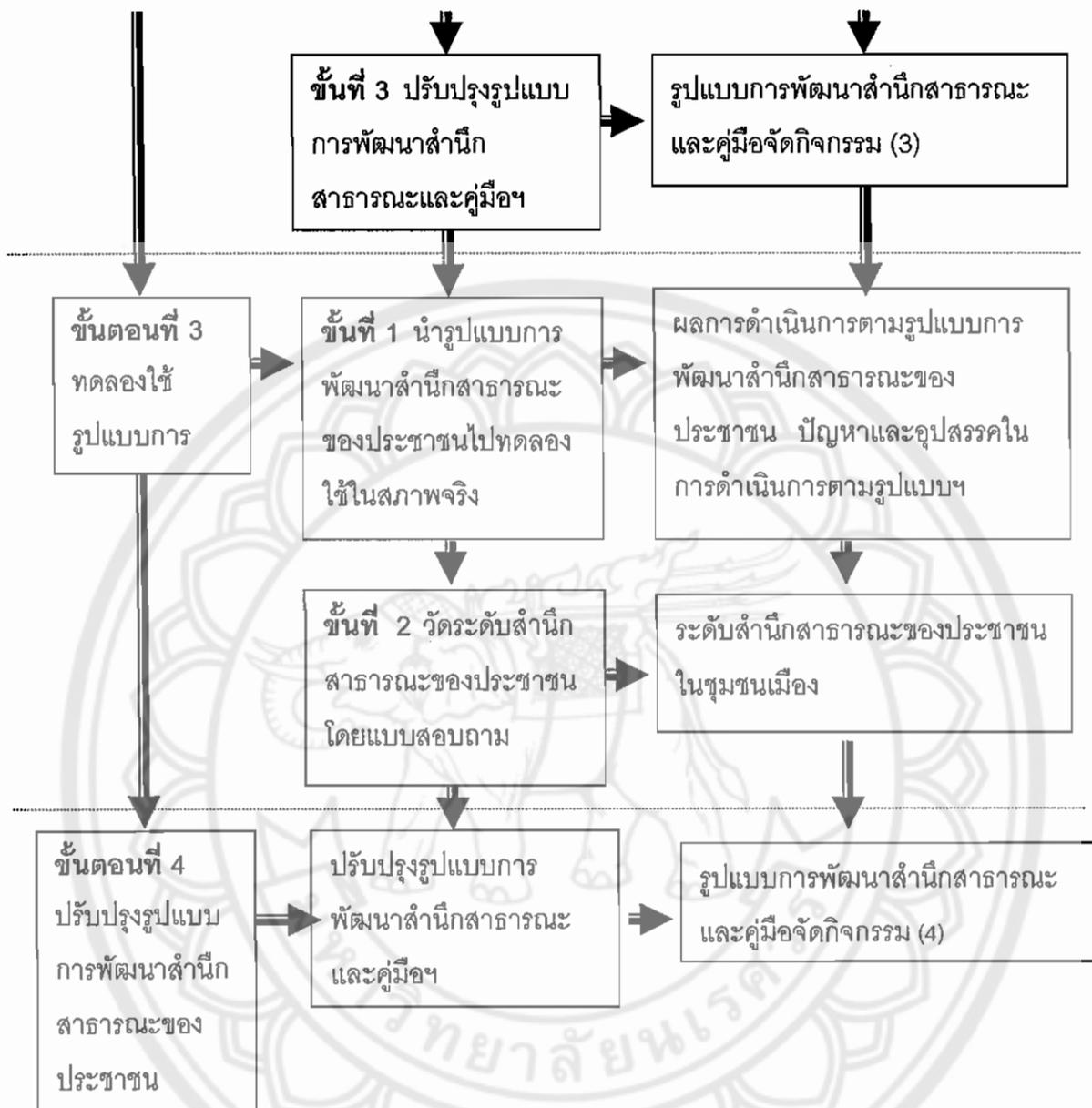
จากภาพ 17 แสดงขั้นตอนการวิจัย สามารถแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมได้ดังภาพ 18

ภาพ 18 แสดงรายละเอียดของขั้นตอนการวิจัย

ภาพ 18 (ต่อ)

ภาพ 18 (ต่อ)

รายละเอียดของการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

จุดมุ่งหมายของการวิจัยในขั้นตอนนี้เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง โดยมีการดำเนินงาน 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีสำนักสาธารณะของประชาชนและการพัฒนาสังคม เพื่อสรุปเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยความหมายของสำนักสาธารณะ พฤติกรรมและผลของพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะ ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะ แนวทางและกลวิธีการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดความหมายของสำนักสาธารณะ หาพฤติกรรมและผลของพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะของประชาชน ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะ และแนวทางกลวิธีที่จะใช้ในการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน จากนั้นได้กำหนดเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยการตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ในเชิงแนวความคิด ทฤษฎี พิจารณาเปรียบเทียบจากเอกสารในเรื่องเดียวกันจากแหล่งต่าง ๆ หากข้อมูลตรงกันหรือมีแนวอย่างเดียวกัน ก็ถือว่าเป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำมาใช้อ้างอิงได้ หากเป็นข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันก็จะดำเนินการค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ หรือสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้และทำการสรุปโดยใช้วิธีการอุปมานแบบเบคอนเนียน (Baconian induction) (นิภา ศรีไพโรจน์, 2549. เว็บไซต์) ซึ่งเป็นการอุปมานที่ไม่สมบูรณวิธีหนึ่ง ซึ่งเบคอนเสนอว่า ในการตรวจสอบข้อมูลนั้น ควรแจ่งนับหรือศึกษารายละเอียดของข้อมูลเป็น 3 กรณี คือ

- 1 พิจารณาส่วนที่มีลักษณะเหมือนกัน (Positive Instances)
- 2 พิจารณาส่วนที่มีลักษณะแตกต่างกัน (Negative Instances)
- 3 พิจารณาส่วนที่มีความแปรเปลี่ยนไป (Alternative Instances)

ผลจากการศึกษารายละเอียดของข้อมูลเป็น 3 กรณีดังกล่าวนี้ จะทำให้สรุปเป็นความรู้ใหม่ได้

ขั้นที่ 2 คือศึกษาชุมชนเป้าหมาย เป็นการกำหนดชุมชนเป้าหมายและศึกษาชุมชนเป้าหมาย โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนในเขตเมือง (Participatory Learning and Action / PLA) เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลทั้งในด้านกายภาพ ความเป็นมาของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วิธีการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้นำ ประวัติศาสตร์ สังคม การศึกษา เศรษฐกิจของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สภาพการทำงานร่วมกัน และสภาพพฤติกรรมที่แสดงออกต่อประโยชน์ส่วนรวมหรือปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน และจัดทำเป็นแผนที่ทางสังคม (Social Map) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 พื้นที่ชุมชนเป้าหมาย ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย ในการศึกษา รูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะ โดยการคัดเลือกชุมชนแบบกำหนดลักษณะเป็นเขตพื้นที่ (Zoning Sampling) โดยทำการจัดกลุ่มแบ่งชุมชนเมืองในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ทั้ง 17 ชุมชนออกเป็นชั้นตามลักษณะที่แตกต่างกัน เป็น 3 ชั้น คือ

ชุมชนชั้นใน ที่ผู้มีถิ่นที่อยู่ประจำส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายเป็นหลักและ อยู่บริเวณย่านธุรกิจของเมือง ได้แก่ ชุมชนที่ 6 และ 10

ชุมชนชั้นกลาง ที่ผู้มีถิ่นที่อยู่ประจำมีอาชีพหลากหลาย ผสมผสานกัน ได้แก่ ชุมชนที่ 4 5 7 11 12 13 14 และ 17

ชุมชนชั้นนอก ที่ผู้มีถิ่นที่อยู่ประจำส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือมีอาชีพ เกษตรกรรม ได้แก่ ชุมชนที่ 1 2 3 8 9 15 และ 16

ภาพ 19 แสดงแผนที่แสดงเขตชุมชนในเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ 17 ชุมชน

ผู้วิจัยกำหนดเลือกชุมชน ชั้นกลาง เป็นชุมชนเป้าหมาย เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีลักษณะของประชาชนที่มีที่พักอยู่อาศัยประจำในชุมชนมีอาชีพที่หลากหลายผสมผสานอยู่ในชุมชนเดียวกัน และเป็นลักษณะกลุ่มอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลฯ แล้วใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จับสลากเลือกมาเป็นชุมชนเป้าหมายจำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนที่ 14 (คลองศาลา) จากนั้นผู้วิจัยทำการศึกษาชุมชนเป้าหมายโดยใช้เทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Action / PLA)

2.2 ผู้ให้ข้อมูล เป็นประชาชนในชุมชนเป้าหมายที่มีคุณลักษณะดังนี้ มีที่พักอยู่อาศัยประจำในชุมชนเป้าหมายในเขตเทศบาล โดยเป็นผู้แสดงทางสังคม ผู้นำชุมชน และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนและคนในชุมชนเป็นอย่างดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนในเขตเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Action /PLA) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับฐานข้อมูลทั้งในด้านกายภาพ ความเป็นมาของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วิธีการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้นำ ประวัติศาสตร์ สังคม การศึกษา เศรษฐกิจของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สภาพการทำงานร่วมกันและสภาพพฤติกรรมที่แสดงออกต่อประโยชน์ส่วนรวมหรือปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การเดินทาง สัมภาษณ์ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการใช้เวทีประชาคม ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนในเขตเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Action /PLA)

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. แบ่งเขตพื้นที่เพื่อทำการสำรวจชุมชนโดยใช้เทคนิคการประเมินสถานะชุมชนในเขตเมืองแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเทคนิคที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วน ผู้วิจัยจึงจัดเตรียมทีมผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามสภาพทางกายภาพของชุมชนที่ 14 (บ้านคลองศาลา) ที่สามารถแบ่งพื้นที่ออกได้เป็น 5 ส่วน โดยอาศัยเกณฑ์ในการแบ่งพื้นที่คือ แบ่งตามความรับผิดชอบของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน (อสม.) เนื่องจากในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ช่วยนักวิจัยได้ทำการศึกษาและสำรวจพื้นที่ โดยการสอบถามสภาพพื้นที่ บริเวณ และการแบ่งเขตพื้นที่ โดยเฉพาะเส้นทางเดิน จาก อสม. เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. จัดเตรียมทีมผู้ช่วยนักวิจัย ผู้วิจัยได้จัดเตรียมทีมผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 5 ทีม ๆ ละ 3 คน รวม 15 คน (ปรากฏในภาคผนวก ก. หน้า 394) ส่วนที่กำหนดผู้ช่วยนักวิจัย เป็น 3 คน ใน 1 ทีม นั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการยืนยันข้อค้นพบในส่วนของ การตัดสินใจสรุปข้อค้นพบนั้นจากผู้ช่วยนักวิจัยทั้ง 3 คน ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อถือได้ของข้อค้นพบดังกล่าว โดยทีมผู้ช่วยนักวิจัยทั้ง 15 คน ได้ดำเนินการร่วมกับผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเป้าหมายเป็นอย่างดี จำนวน 25 คน (ปรากฏในภาคผนวก ข. หน้า 396)

3. จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจัดประชุมทีมผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อให้ทีมงานได้เข้าใจขั้นตอนในการวิจัย และการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการและชี้แจงด้วยตนเอง เกี่ยวกับความเป็นมาของการวิจัย ปัญหาวิจัย ข้อมูลที่ต้องการ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เวลา 1 วันในวันที่ 13 ธันวาคม 2547 สถานที่ที่ใช้ดำเนินการคือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์

4. จัดอบรมเทคนิคการประเมินสถานะชุมชนในเขตเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Action /PLA) ให้แก่ทีมผู้ช่วยวิจัยเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับ เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเทคนิคการประเมินสถานะชุมชนในเขตเมืองแบบมีส่วนร่วม และหัวข้อ / เรื่องที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นต้น โดยใช้เวลา 1 วันในวันที่ 14 ธันวาคม 2547 สถานที่ที่ใช้ในการประชุมคือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์

ผู้ให้ความรู้ เป็นวิทยากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนในเขตเมืองแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิศักดิ์ ไม้ทาคำ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ทีมผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามเทคนิคการประเมินสภาวะชุมชนในเขตเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Action /PLA) ตามพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ในระหว่างวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ถึง วันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2548 เป็นเวลา 42 วัน

6. จัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ทีมผู้ช่วยนักวิจัยได้ทำการบันทึกภาพ และข้อมูลต่างๆที่ค้นพบตามประเด็น นอกจากนั้นทีมผู้ช่วยนักวิจัยจัดประชุมเพื่อสรุปข้อค้นพบด้วยกันทั้ง 15 คน โดยนำเสนอข้อค้นพบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามข้อมูลที่ค้นพบ และให้ข้อเสนอแนะในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งประชุมร่วมกัน เป็นจำนวน 2 ครั้ง ๆ ละ 1 วัน คือวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2547 และวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2548 โดยใช้สถานที่เดียวกันคือ บ้านเลขที่ 42 / 4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์

7. การสรุปข้อค้นพบ หลังจากเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ทีมผู้ช่วยนักวิจัยได้นำเสนอข้อมูล และส่งมอบข้อมูลที่ค้นพบให้กับผู้วิจัย เพื่อดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยต่อไป (ปรากฏเอกสารและ VCD แนะนำชุมชน ในภาคผนวก ค. หน้า 398)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 สัมภาษณ์ข้อมูลภาคสนาม เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ โดยทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะ ปัจจุบันมีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน แนวทางการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง มีรายละเอียดดังนี้

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้แสดงทางสังคมที่มีที่พักอยู่อาศัยประจำในชุมชนเมือง ภายในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ใช้วิธีการเลือกแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) โดยคัดเลือกผู้นำชุมชนในชุมชนเป้าหมาย จำนวน 41 คน (ปรากฏในภาคผนวก ง. หน้า 406) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจสภาพของชุมชนทั้งในทางกายภาพ ทางสังคม รวมทั้งผู้ที่มิบทบาทในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนนั้นให้การยอมรับให้เป็นผู้นำได้ไม่ว่าจะเป็นเชิงนโยบายหรือการปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจจะเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ รวมทั้งตัวแทนจากองค์กรและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guideline) เพื่อหาสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะ และเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การเปิดประเด็น เป็นการกล่าวแนะนำ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม
2. การเข้าสู่ประเด็น เป็นการสนทนา ใน 5 ประเด็น ดังนี้
 - 2.1 สภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะ
 - 2.2 ความจำเป็นในการพัฒนาสำนักสาธารณะ
 - 2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะของคนในชุมชน
 - 2.4 แนวทางในการพัฒนาสำนักสาธารณะ
 - 2.5 กลวิธีที่เป็นกิจกรรมและวัตถุประสงค์ในการพัฒนาสำนักสาธารณะ
3. ปิดประเด็น เป็นการกล่าวสรุปผลการสนทนากลุ่ม รับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ

และกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (ปรากฏในภาคผนวก จ. หน้า 409)

ประเด็นการสนทนากลุ่ม มีวิธีการสร้าง ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ศึกษาไว้ มาสร้างเป็นประเด็นคำถาม
2. นำประเด็นคำถาม ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา

3. นำประเด็นการสนทนากลุ่ม ไปทดลองใช้กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน (ปรากฏในภาคผนวก ฉ. หน้า 412) เพื่อดูความสอดคล้องสัมพันธ์กันของข้อความคำถาม ภาษา ลักษณะการตอบ และท่าทีของผู้ตอบ เป็นต้น พบว่าข้อความคำถามตามแนวทางการสนทนากลุ่ม มีความสอดคล้องกัน และผู้ตอบสามารถเข้าใจคำถามได้ตรงกัน รวมทั้งผู้ตอบมีความกระตือรือร้นที่จะตอบตามลักษณะการเรียงข้อความคำถาม

4. จัดทำประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนึกสาธารณะ ความจำเป็นในการพัฒนาสำนึกสาธารณะ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนึกสาธารณะ และรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุม กำกับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 16 คน (ปรากฏในภาคผนวก ข หน้า 414) เป็นผู้ดำเนินการบันทึกย่อคำตอบ และมีผู้ช่วยในการจัดบันทึกอย่างละเอียด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม ๆ ละ 10 - 11 คน ซึ่งวิธีการเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มนั้น อาศัยความสะดวกของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 41 คน มีคุณลักษณะที่เหมือนกัน (Homogeneous) ส่วนการแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่มนั้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็น หรือตอบประเด็นคำถามได้อย่างครอบคลุม ซึ่งในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุจำนวน 3 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย มีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย มีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน กลุ่มออกกำลังกาย จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย มีจำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน กลุ่มออกกำลังกาย จำนวน 1 คน

ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม

1. การติดต่อและนัดหมายผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้ช่วยนักวิจัยทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม กับผู้แสดงทางสังคมด้วยตนเอง และได้จัดสนทนากลุ่ม ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 สถานที่คือ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดภูเขาดิน) ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์

2. การดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม

ผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามวันเวลาและสถานที่ที่นัดหมาย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุม กำกับการสนทนากลุ่มด้วยตนเองโดยเป็นผู้สังเกตการสนทนากลุ่ม และตลอดระยะเวลาการสนทนามีการบันทึกการสนทนาด้วยเทปและได้จัดบันทึกคำสนทนาในสมุดบันทึกควบคู่กันด้วย รวมทั้งมีการบันทึกภาพการสนทนากลุ่ม และภาพกิจกรรมของการดำเนินงาน

การสนทนากลุ่มจัดขึ้น 4 กลุ่ม ๆ ละ 2 ชั่วโมง 30 นาที ในระหว่างเวลา 9.00 - 11.30 น.

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการสนทนากลุ่มมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 41 คน ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 10-11 คน เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่ม ตามกลุ่มที่แบ่งไว้ จากนั้นนัดหมายและแจ้งกำหนดการจัดกลุ่มสนทนา

2. ประชุมผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อวางแผนการดำเนินการสนทนากลุ่ม และการปฏิบัติตามแนวทางการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการจัดประชุมเป็นเวลา 1 วัน คือวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2548 สถานที่ คือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง ฯ อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์ และวางแผนปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1 เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบวิธีการดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัย แบ่งกลุ่มผู้แสดงทางสังคม ออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมีกลุ่มละ 10 - 11 คน และแบ่งผู้ช่วยนักวิจัยออกเป็น 4 ทีม เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่ม

2.2 ผู้ช่วยนักวิจัยแต่ละทีม เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ ประกอบด้วย กระดาษปอนด์ ปากกาเขียน กล้องถ่ายรูป รวมทั้งแบ่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ ดังนี้ ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 16 คน แบ่ง เป็น 4 ทีม ๆ ละ 4 คน มีหน้าที่ดังนี้

2.2.1 ผู้นำการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 คน

2.2.2 ผู้ช่วยผู้นำการสนทนากลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกละเอียด จำนวน 2 คน

2.2.3 ผู้อำนวยการสนทนากลุ่ม มีหน้าที่จัดหาอุปกรณ์ ถ่ายภาพ และอำนวยความสะดวกอื่น ๆ จำนวน 1 คน

3. ผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม โดยเป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งเป็นผู้ถามคำถาม และเป็นผู้นำการสนทนา ตลอดจนกำกับการสนทนากลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางการสนทนากลุ่ม จนได้ข้อมูลครบถ้วนตรงตามประเด็น

4. จัดประชุมสรุปข้อมูล เมื่อผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ช่วยนักวิจัยแต่ละกลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานต่างๆ จากนั้นทำการประชุมสรุปข้อมูลตามที่ค้นพบจากการสนทนากลุ่ม ใช้เวลา 3 วัน คือระหว่างวันที่ 17-19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 สถานที่คือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์

5. ผู้ช่วยนักวิจัย รายงานสรุปข้อมูลและส่งข้อมูลที่ค้นพบให้ผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสรุปอุปนัย (Analytic Induction) ตามประเด็นโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนข้างต้น โดยใช้วิธีการอุปมานแบบเบคอนเนียน (Baconian induction) (นิภา ศรีไพโรจน์, 2549. เว็บไซต์) โดยพิจารณาจากส่วนที่มีลักษณะเหมือนกัน (Positive Instances) ส่วนที่มีลักษณะแตกต่างกัน (Negative Instances) และส่วนที่มีความแปรเปลี่ยนไป (Alternative Instances) สรุปเป็น สภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนึกสาธารณะ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนึกสาธารณะ องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะที่เป็น แนวทางและกลวิธีการพัฒนาสำนึกสาธารณะ ซึ่งในขั้นนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และนำมาสรุปเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชน

ในขั้นตอนนี้เป็นการยกร่างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ยกร่างรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนตามข้อมูลที่ศึกษาไว้ในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนึกสาธารณะ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนึกสาธารณะ แนวทางและกลวิธีการพัฒนาสำนึกสาธารณะ มายกร่างเป็นรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะ อันได้แก่ แนวทางและกลวิธี ซึ่งประกอบด้วยชุดของ กิจกรรม และวัตถุประสงค์ รวมทั้งคู่มือในการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ ฯ โดยใช้เวลาดังแต่ 17 กุมภาพันธ์ 2548 จนถึง 1 มีนาคม 2549 ซึ่งในระหว่างนี้ ผู้วิจัยได้มีการนำกิจกรรมและวัตถุประสงค์บางข้อที่ได้จากการยกร่างรูปแบบ ฯ ที่เป็นลักษณะปกติธรรมดาที่ดำเนินการกันอยู่แล้วมาดำเนินการในชุมชนเป้าหมายไปก่อน

ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะ โดยนำไปทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ในชุมชนเป้าหมาย อีกครั้งหนึ่ง จากนั้นนำไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เห็นความคิดเห็น เพื่อทำการปรับปรุงแนวทางและกลวิธีตามข้อเสนอแนะทั้งหมด มีรายละเอียดดังนี้

2.1 นำรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะที่พัฒนาได้ไปสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ในชุมชนเป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้แสดงทางสังคม ใช้วิธีการเลือกแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) โดยคัดเลือกผู้นำชุมชนในชุมชนเป้าหมายจำนวน 43 คน (ปรากฏในภาคผนวก ข หน้า 416) ซึ่งบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจสภาพของชุมชนทั้งในทางกายภาพ ทางสังคม รวมทั้งผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนนั้นให้การยอมรับให้เป็นผู้นำได้ไม่ว่าจะเป็นเชิงนโยบายหรือการปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจจะเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ รวมทั้งตัวแทนจากองค์กรและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guideline) เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้แสดงทางสังคม เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปแบบ

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่มเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การเปิดประเด็น เป็นการกล่าวแนะนำ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม
2. การเข้าสู่ประเด็น เป็นการสนทนา ใน 4 ประเด็น ดังนี้
 - 2.1 ความคิดเห็น ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ในการพัฒนาสำนักสาธารณะ
 - 2.2 แนวทางการพัฒนาสำนักสาธารณะ
 - 2.3 กลวิธีในการพัฒนาสำนักสาธารณะ ที่ประกอบด้วย กิจกรรมและวัตถุประสงค์
 - 2.4 คู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ
3. ปิดประเด็น เป็นการกล่าวสรุปผลการสนทนากลุ่ม รับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ และกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (ปรากฏในภาคผนวก ฉ หน้า 419)

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ มีวิธีการสร้างดังนี้

1. นำข้อมูลที่ศึกษาไว้ มาสร้างเป็นประเด็นคำถาม
2. นำประเด็นคำถาม ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา
3. นำประเด็นการสนทนากลุ่ม ไปทดลองใช้กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน (ปรากฏในภาคผนวก ฉ หน้า 422) เพื่อดูความสอดคล้องสัมพันธ์กันของข้อความ คำถาม ลักษณะการตอบ และท่าทีของผู้ตอบ เป็นต้น พบว่าข้อความตามแนวทางการสนทนากลุ่ม มีความสอดคล้องกัน และผู้ตอบสามารถเข้าใจคำถามได้ตรงกัน รวมทั้งผู้ตอบมีความกระตือรือร้นที่จะตอบตามลักษณะการเรียงข้อความ
4. จัดทำประเด็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุม กำกับกับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้ผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 16 คน (ปรากฏในภาคผนวก ก ฎ หน้า 424) เป็นผู้ดำเนินการ บันทึกย่อคำตอบ และมีผู้ช่วยในการจัดบันทึกอย่างละเอียด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม ๆ ละ 10 - 11 คน ซึ่งวิธีการเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มนั้น อาศัยความสะดวกของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 43 คน มีคุณลักษณะที่เหมือนกัน (Homogeneous) ส่วนการแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่มนั้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็น หรือตอบประเด็นคำถามได้อย่างครอบคลุม ซึ่งในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีจำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน ข้าราชการครูชำนาญ จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย มีจำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน แม่บ้าน จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย มีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน กลุ่มออกกำลังกาย จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย มีจำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน อสม. จำนวน 2 คน คณะกรรมการชุมชน จำนวน 2 คน กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มวัฒนธรรม จำนวน 1 คน เยาวชน จำนวน 1 คน กลุ่มออกกำลังกาย จำนวน 1 คน

ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม

1. การติดต่อและนัดหมายผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้ช่วยนักวิจัยทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม กับผู้แสดงทางสังคมด้วยตนเอง และได้จัดสนทนากลุ่ม ในวันที่ 24 มีนาคม 2549 สถานที่คือ โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดภูเขาดิน) ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์

2. การดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม

ผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามวันเวลาและสถานที่ ที่นัดหมาย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุม กำกับการสนทนากลุ่มด้วยตนเองโดยเป็นผู้สังเกตการณ์การสนทนากลุ่ม และตลอดระยะเวลาการสนทนามีการบันทึกการสนทนาด้วยเทปและได้จัดบันทึกคำสนทนาในสมุดบันทึกควบคู่กันด้วย รวมทั้งมีการบันทึกภาพการสนทนากลุ่ม และภาพกิจกรรมของการดำเนินงาน การสนทนากลุ่มจัดขึ้น 4 กลุ่ม ๆ ละ 2 ชั่วโมง 30 นาทีในระหว่างเวลา 9.00 - 11.30 น.

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการสนทนากลุ่มมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 43 คน ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 10-11 คน เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่ม ตามกลุ่มที่แบ่งไว้ จากนั้นนัดหมายและแจ้งกำหนดการจัดกลุ่มสนทนา

2. ประชุมผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อวางแผนการดำเนินการสนทนากลุ่ม และการปฏิบัติตามแนวทางการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการจัดประชุมเป็นเวลา 1 วัน คือวันที่ 21 มีนาคม 2548 สถานที่ คือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์ และวางแผนปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1 เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบวิธีการดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัย แบ่งกลุ่มผู้แสดงทางสังคม ออกเป็น 4 กลุ่ม โดยมีกลุ่มละ 10 - 11 คน และแบ่งผู้ช่วยนักวิจัยออกเป็น 4 ทีม เพื่อดำเนินการสนทนากลุ่ม

2.2 ผู้ช่วยนักวิจัยแต่ละทีม เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ ประกอบด้วย กระดาษปอนด์ ปากกาเขียน กล้องถ่ายรูป รวมทั้งแบ่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ ดังนี้ ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 16 คน แบ่ง เป็น 4 ทีม ๆ ละ 4 คน มีหน้าที่ดังนี้

2.2.1 ผู้นำการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 คน

2.2.2 ผู้ช่วยผู้นำการสนทนากลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกละเอียด จำนวน 2 คน

2.2.3 ผู้อำนวยการสนทนา มีหน้าที่จัดหาอุปกรณ์ ถ่ายภาพ และอำนวยความสะดวกอื่น ๆ จำนวน 1 คน

3. ผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม โดยเป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งเป็นผู้ถามคำถาม และเป็นผู้นำการสนทนา ตลอดจนถึงการสนทนากลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางการสนทนากลุ่ม จนได้ข้อมูลครบถ้วนตรงตามประเด็น

4. จัดประชุมสรุปข้อมูล เมื่อผู้ช่วยนักวิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ช่วยนักวิจัยแต่ละกลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานต่าง ๆ จากนั้นทำการประชุมสรุปข้อมูลตามที่ค้นพบจากการสนทนากลุ่ม ใช้เวลา 2 วัน คือระหว่างวันที่ 25 - 27 มีนาคม 2549 สถานที่คือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง อ. เมือง จ. เพชรบูรณ์

5. ผู้ช่วยนักวิจัย รายงานสรุปข้อมูลและส่งข้อมูลที่ค้นพบให้ผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้

2.2 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนโดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับ ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงโดยคัดเลือกจากผู้มีคุณสมบัติมีความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งในด้านพัฒนาสังคมและชุมชน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ และผู้มีบทบาทในการพัฒนาสังคม จำนวน 6 คน (ปรากฏในภาคผนวก ฎ หน้า 426) ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเวลา 44 วัน คือ ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม 2549 ถึง 25 เมษายน 2549 โดยทำการสัมภาษณ์ตามสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒินัดหมายตามสะดวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview Guideline) กับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ และคู่มือการดำเนินงานกิจกรรมตามรูปแบบ ฯ กระดาษจดบันทึก เทปบันทึกเสียง

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1. แนะนำผู้วิจัย แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
2. เหตุผล และความจำเป็น ของปัญหาวิจัย
3. สภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนักสาธารณะ
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสำนักสาธารณะ
5. รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ ประกอบด้วยแนวทาง และกลวิธี และแต่ละกลวิธีประกอบด้วยชุดของกิจกรรมและวัตถุประสงค์ ตลอดจนคู่มือการดำเนินงาน
6. ปิดประเด็น เป็นการกล่าวสรุปผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ และกล่าวขอบคุณ (ปรากฏในภาคผนวก รฐ หน้า 428)

แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ มีวิธีการสร้าง ดังนี้

1. นำข้อมูลจากศึกษา มาสร้างเป็นแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
2. นำแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา
3. ปรับแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามข้อเสนอแนะ
4. จัดทำแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ ฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานและนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยจัดส่งโครงร่างวิจัยฉบับย่อ โครงร่างรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน และคู่มือการดำเนินกิจกรรม ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้า
2. ผู้วิจัยนัดวันเวลาและสถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลการวิจัย สนทนาตามประเด็นต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ และทำการจดบันทึกความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในทุกประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 ปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน ในขั้นนี้ผู้วิจัยทำการปรับปรุงพัฒนารูปแบบและคู่มือการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน ตามข้อมูลที่ได้มาข้างต้นเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน และคู่มือการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปทดลองใช้ปฏิบัติการจริง ตามรูปแบบ ฯ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะและการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ฯ

ในขั้นตอนนี้เป็นการทดลองปฏิบัติการใช้รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน (Model Implementation) กับประชาชนในชุมชนเป้าหมาย จากนั้น ทำการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ฯ โดยทำการวัดผลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างของประชาชนเพื่อดูลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกมาว่ามีสำนักสาธารณะหรือไม่ ระดับใด มีการดำเนินการ 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 นำรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนไปทดลองใช้ โดยนำแนวทาง และกลวิธี อันประกอบด้วยชุดของ กิจกรรมและวัตถุประสงค์ รวมทั้งคู่มือการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ ฯ ที่ได้รับการพัฒนาแล้วมาทดลองปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือทดลองใช้กับประชาชนในชุมชนเป้าหมายจริงเพื่อประเมินประสิทธิภาพของ รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน ทั้งนี้ จะมีการเริ่มจัดกิจกรรมและวัตถุประสงค์บางข้อที่เป็นลักษณะปกติ

ธรรมดาที่ดำเนินการกันอยู่แล้วในชุมชน มาดำเนินการในพื้นที่ไปบ้างแล้วตั้งแต่ในขั้นตอนที่ 2 สำหรับในขั้นการนำรูปแบบ ฯ ไปทดลองใช้ มีวิธีดำเนินการดังนี้

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการทดลองใช้รูปแบบ กำหนดดังนี้

1. เพื่อทราบว่ารูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะสามารถพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอย่างไร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ รวมทั้งประสิทธิภาพของคู่มือการจัดกิจกรรมที่ได้ใช้ เพื่อสนับสนุนให้การใช้รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนให้บรรลุวัตถุประสงค์

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้ประกอบคือ ผู้เกี่ยวข้อง 2 ฝ่ายคือ ผู้จัดกิจกรรม และผู้ร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน ซึ่งบุคคลในแต่ละฝ่ายจะแตกต่างกันไปตามกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้น ดังนี้

ผู้จัดกิจกรรม เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ที่มีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดในแต่ละแนวทางการพัฒนาสำนักสาธารณะ โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนในชุมชนเป้าหมาย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่เทศบาลฯ ในกองสวัสดิการสังคมที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนโดยตรง และผู้แสดงทางสังคมในชุมชน

ผู้ร่วมกิจกรรม เป็นประชาชนในชุมชนทั้งหมดหรือบางส่วนและกลุ่มผู้แสดงทางสังคมที่เป็นเป้าหมายในการรับการทดลองปฏิบัติการตามรูปแบบ โดยจะเป็นกลุ่มที่แตกต่างกันไปตามกิจกรรมและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละแนวทางการพัฒนาสำนักสาธารณะ

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้ คือ รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน เป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ แนวทาง และ กลวิธี อันประกอบด้วยชุดของ กิจกรรมและ วัตถุประสงค์ รวมทั้งคู่มือในการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะ (ปรากฏ ในภาคผนวก ฯ หน้า 430)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้กำกับ ควบคุมดูแลและสังเกตการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา
 สำนักสาธารณะเพื่อให้ครบถ้วนทุกกิจกรรมและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรม
 โดยผู้ช่วยนักวิจัยและทีมงาน ทำการประสานงานในพื้นที่เพื่อให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตาม
 รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะขึ้นในชุมชน จนครบถ้วนเสร็จสิ้นเรียบร้อย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยประชุมผู้ช่วยนักวิจัย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสำนัก
 สาธารณะของประชาชน ในประเด็น การนำรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนไป
 ใช้ บทบาทและหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของหลักการของรูปแบบการพัฒนาสำนัก
 สาธารณะและวิธีจัดกิจกรรมและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ฯ
 นอกจากนี้ ยังมีการหยิบยกกระบวนการและวิธีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของกรณีศึกษาที่ประสบ
 ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 2 มาสังเคราะห์ในที่ประชุมเพื่อหา
 เทคนิคการดำเนินการ โดยจัดประชุมหลายครั้งเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาที่มีการจัดกิจกรรมตาม
 รูปแบบ ฯ สถานที่คือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต.ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์
2. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน
 โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่เทศบาล ฯ ในกองสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการจัดกิจกรรม
 ต่าง ๆ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรมตามคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ
 ให้ครบทุกกิจกรรม ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จในเดือน มิถุนายน 2549 (รายงานและภาพปรากฏตาม
 CD ในภาคผนวก คม หน้า 470)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยและทีมงานผู้ช่วยนักวิจัย
 ทำการประชุมประเมินผลการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามรูปแบบ ฯ เป็นระยะ ๆ เพื่อศึกษา
 สังเคราะห์ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของกิจกรรมต่าง ๆ ว่าสามารถนำไปใช้ในสภาพจริงได้
 หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค ข้อควรปฏิบัติเพิ่มเติม ข้อควรระวัง ในการดำเนินการหรือไม่อย่างไร และ
 สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละแนวทางหรือไม่ และทำการสรุปผลเพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบ
 ต่อไป

ขั้นที่ 2 ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชน โดยทำการวัดผลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างของประชาชน เพื่อดูลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกว่ามีสำนักสาธารณะหรือไม่ ระดับใด ดังนี้

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของการดำเนินการในขั้นตอนนี้ คือ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการทดลองจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามรูปแบบการพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนว่า สามารถพัฒนาสำนักสาธารณะของประชาชนได้หรือไม่ เพียงใด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กลุ่มของประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 18 ถึง 70 ปี จำนวน 729 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มิที่พักอยู่อาศัยประจำอยู่ในชุมชน 14 (คลองศาลา) โดยจะมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผู้ที่เข้ามาอยู่เป็นการชั่วคราวหรือผู้ที่เข้ามาทำงาน โดยไม่ได้อยู่อาศัยประจำ และไม่รวมผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านแต่ไม่ได้พักอยู่อาศัยประจำ นอกจากนั้น ยังต้องเป็นผู้ที่พักอยู่อาศัยในชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือนและไม่มีแผนจะย้ายไปอยู่อาศัยนอกชุมชนภายในระยะเวลา 6 เดือนข้างหน้า

ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มประชากรที่เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีถึง 70 ปี เพราะเป็นช่วงวัยที่กฎหมายของประเทศไทยยอมรับว่าบุคคลมีวุฒิภาวะทางสังคมและสามารถมีกิจกรรมทางสังคมในลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและต่อสังคมส่วนรวมได้อย่างเต็มที่ นั่นคือ การมีสิทธิเลือกตั้งทางการเมืองทุกระดับที่อายุ 18 ปีบริบูรณ์แสดงว่ากฎหมายยอมรับว่าคนที่มีอายุ 18 ปีนั้นมีวุฒิภาวะพร้อมที่จะใช้ดุลยพินิจตัดสินใจคัดเลือกตัวแทนของตนทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง และตามทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพของ Sullivan (1953. อ้างอิงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2539) ถือว่าเป็นวัยที่ความสามารถทางสติปัญญาถึงขีดสุด รู้จักคิดในทุกรูปแบบของความคิด รู้จักรับผิดชอบต่อตัวเองและต่อสังคม ส่วนในเรื่องที่เมื่อผู้ใดมีอายุครบ 70 ปีแล้วกฎหมายกำหนดว่าไม่ต้องต่ออายุบัตรประชาชนอีกต่อไป แสดงว่าบุคคลในวัยนี้ส่วนใหญ่ที่น่าจะมีกิจกรรมทางสังคมที่เริ่มลดน้อยถอยลงไปแล้ว

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มของประชาชนที่มีที่พักอาศัยประจำอยู่ในชุมชน 14 (คลองศาลา) ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากประชากร กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์, 2542. หน้า 65) จำนวน 254 คนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยเริ่มจากการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงสำรวจทุกหลังคาเรือนในชุมชนเป้าหมายเพื่อคัดเลือกเฉพาะประชาชนที่มีที่พักอาศัยประจำในชุมชนตามคุณสมบัติที่กำหนดข้างต้น จัดทำเป็นบัญชีรายชื่อและกำหนดหมายเลขลำดับให้แก่แต่ละคน จากนั้นจึงทำการกำหนดช่วงของการสุ่ม แล้วจึงทำการคัดเลือกเพื่อให้ได้ตัวบุคคลมาเป็นกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วนำไปให้คะแนนแปลค่าเป็นระดับของการมีสำนึกสาธารณะ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ระดับการมีสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 16 ข้อ มีวิธีการสร้างดังนี้

1. ผู้วิจัยร่วมกับทีมผู้ช่วยนักวิจัยได้ทำการศึกษาสภาพของการมีสำนึกสาธารณะของประชาชนทั้ง 3 ประเด็น 16 ลักษณะตามที่ศึกษาไว้ ว่ามีโครงสร้าง องค์ประกอบและพฤติกรรมที่แสดงออกที่เป็นรูปธรรมที่จะตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างไร

2. นำเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนในประเด็นที่กำหนดมาตั้งเป็นคำถาม และนำความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้น ๆ มาเป็นตัวเลือกของคำตอบ เพื่อวัดระดับการสำนึกสาธารณะในแต่ละประเด็น ตามสภาพที่เป็นลักษณะของการมีสำนึกสาธารณะทั้ง 3 ประเด็น จำนวน 16 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยข้อคำถามและตัวเลือกคำตอบ จำนวน 4 ตัวเลือกที่มีน้ำหนักคะแนน 4 ระดับ คือ

ระดับคะแนน 3 หมายถึง การมีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับมาก

ระดับคะแนน 2 หมายถึง การมีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

ระดับคะแนน 1 หมายถึง การมีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ระดับคะแนน 0 หมายถึง การมีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับน้อย

และพร้อมทั้งจัดทำร่างคู่มือการใช้แบบสอบถามโดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ รุจิรี ภู่อาระ (2535. หน้า 63)

3. นำร่างแบบสอบถามและคู่มือการใช้แบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย
4. จัดทำแบบสอบถามและคู่มือการใช้แบบสอบถาม
5. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ปรากฏในภาคผนวก ณ หน้า 473) พิจารณาความเชิงโครงสร้าง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่า 1.0 (ปรากฏในภาคผนวก ด หน้า 475) และผู้เชี่ยวชาญแนะนำเกี่ยวกับภาษาที่ใช้
6. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับบุคคลที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน (ปรากฏในภาคผนวก ต หน้า 481) เพื่อศึกษาถึงความเข้าใจตรงกันของภาษาที่ใช้ระหว่างผู้ถามกับผู้ตอบ ปฏิกริยาของผู้ตอบ การเรียงข้อความ และปัญหาจากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามสภาพจริง ซึ่งพบว่า แบบสอบถามสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามสภาพจริงได้อย่างเหมาะสม
7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างทุกประการ จำนวน 59 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ ครอนบัค ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.83
8. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ (ปรากฏในภาคผนวก ถ หน้า 483) และคู่มือการใช้แบบสอบถามเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป (ปรากฏในภาคผนวก ท หน้า 489)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดประชุมผู้ช่วยผู้วิจัยและคณะจำนวน 30 คน (ปรากฏในภาคผนวก ฉ หน้า 500) เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการทำรายชื่อประชากร การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และการใช้แบบสอบถาม โดยจัดประชุมในวันที่ 18 มิถุนายน 2549 สถานที่ คือ บ้านเลขที่ 42/4 ถ. เพชรพัฒนา ต. ในเมือง อ. เมือง ฯ จ. เพชรบูรณ์

2. ผู้ช่วยผู้วิจัยและคณะดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อประชากรในชุมชนเป้าหมายตามคุณสมบัติที่กำหนด และทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งทีมทำงานเป็น 10 ทีมประกอบด้วยผู้เก็บข้อมูล 2 คนและผู้นำทาง 1 คน จากนั้น ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางที่ผู้วิจัยชี้แจง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 20 มิถุนายน - 20 กรกฎาคม 2549 รวมเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 30 วัน

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากผู้ช่วยผู้วิจัยเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาความตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง โดยนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาแปลงเป็นคะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1

มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

จากนั้นนำมาแทนค่าในสูตรหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency)

(สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2529, หน้า 95.)

$$IOC = \sum R/N$$

เมื่อ IOC	หมายถึง	ดัชนีความสอดคล้อง
R	หมายถึง	คะแนนความคิดเห็น
N	หมายถึง	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

พบว่าค่าเท่ากับ 1.0 แสดงว่า มีความสอดคล้อง

1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.83

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อวัดระดับการมีสำนึกสาธารณะ ดำเนินการดังนี้ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาทำการให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนทั้ง 16 ข้อ จากนั้นรวมคะแนนรายบุคคล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลแต่ละบุคคลจะได้คะแนนรวมตั้งแต่ 0 – 48 คะแนน

หลังจากทำการรวมคะแนนรายบุคคลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำคะแนนรวมที่ได้มาเทียบกับระดับคะแนน เพื่อพิจารณาระดับการมีสำนึกสาธารณะได้ ดังนี้

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 – 12 มีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับน้อย

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 13 – 24 มีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 25 – 36 มีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 37 – 48 มีสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับมาก

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 25 – 48 คะแนน (ไพศาล หวังพานิช, 2531. หน้า 180) จึงถือว่ารูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะมีประสิทธิภาพสามารถใช้พัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมืองได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชน

ในขั้นตอนนี้เป็นการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชน จากการปฏิบัติการทดลองใช้ โดยการปรับปรุง สรूपและอภิปรายผล ร่วมกับกลุ่มผู้แสดงทางสังคม ด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากทุกขั้นตอน มาทำการทบทวน วิเคราะห์ ปรับปรุง หาความสัมพันธ์ กำหนดขั้นตอน ลำดับความสำคัญ แล้วสรุปรายงานเป็นรูปแบบที่เป็นแนวทาง และกลวิธี ซึ่งประกอบด้วยชุดของ กิจกรรมและวัตถุประสงค์ รวมทั้งคู่มือการดำเนินกิจกรรม ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง อย่างมีประสิทธิภาพ